

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/L. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism na sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din. za inostranstvo 80 din. Člančice sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. štev. rač. 11.153. Telefon 45-86

Demokratizacija ljudskega šolstva

Z bližajočo se avtonomijo slovenskih pokrajin postaja tudi demokratizacija našega ljudskega šolstva vedno bolj pereče vprašanje v celokupnem problemu.

Kljub temu, da je ljudska šola izmed vseh državnih prosvetnih ustanov še najbolj demokratična — saj imamo splošno šolsko obveznost in enoten učni program — moramo vendar priznati, da smo vendar še precej daleč od tistega stanja, ki si ga predstavljamo pod oznako »demokratizacija ljudske šole«.

Po eni strani gre za to, da se omogoči ljudstvu čim večji vpliv na ves kompleks ureditve ljudske šole — toliko v upravnem, kolidor in pedagoško-didaktičnem pogledu — po drugi strani pa, da se šola kot taka čim bolj približa tistemu, za katerega je ustanovljena — t. j. otroku samemu.

O demokratizaciji ljudske šole ni mogoče govoriti, če bi se ena izmed obeh činjenic ne upoštevala ali v korist drugi zanemarila. Ne šlo bi več v tem primeru samo za demokratizacijo, marveč za učinkovitost šole same, za našo mladino.

Iz tega razloga je treba pristopiti k reševanju tega vprašanja z vso potrebno previdnostjo. Nikjer ni naglica mogoče tako nevarna kakor tam, kjer bi se poizkusili in preurejevanja nujno nanašala na živ človeški material in to celo v dobi, ko je ta še tako prožen in dovzeten.

Predvsem pa si štejemo učitelji v dvojno dolžnost — domoljubov in pedagogov — opozarjati slovensko javnost na nevarnost, ki bi grozila duševnemu in moralnemu razvoju našega osnovno-šolskega naraščaja, če bi se lotile politične stranke na svojo pest in vsaka iz svoje interesne sfere reformiranja notranjega in zunanjega ustroja naše ljudske šole. Te roke so preokorne, da bi smele same posegati v to fino kolesje.

Če pa prinašamo te pridržke, nočemo s tem še davno ne zanikati, da bi ne bila naša ljudska šola potrebna korenitih reform. Nihče ni o tej potrebi globlje prepričan kot slovensko učiteljstvo. To prepričanje sloni na teoretičnih in praktičnih temeljih. In prav to živo prepričanje nas sili, da se brezpogojno opredelimo za demokratizacijo našega šolstva, ker vemo namreč predobro, da se prepotrebne reforme na tem terenu ne bodo dale izvesti nikdar brez učinkovite podpore od strani največjih interesentov na ljudski šoli — t. j. od širokih slojev našega naroda.

Ker pa ljudska šola po svoji naravi ne more in ne sme postati domena ene same stranke ali enega samega prevladujočega gospodarskega sloja, ampak je nujno, da se v smislu prave demokracije pritegnejo proporcionalno v avtonomne šolske korporacije zastopniki vseh slojev, je prvi pogoj za demokratizacijo šole prava in resnična demokratizacija vsega javnega življenja v Sloveniji in z njo združene prave demokratične kulture, ki obstoja v širokogrudni medsebojni strpnosti in spoštovanju človečanskih pravic svojega bližnjega. Le v takem vzdušju, z dobro voljo vseh in brez sebičnih zahrbtnih namenov ter z edino željo, opremiti naš naraščaj za plodno uvrstitev v narodno občestvo, si moremo obetati resnično blagodejne preureditve našega ljudskega šolstva.

Pri tem delu pa morajo nujno sodelovati mladinslovci in pedagogi, zato si brez njih ne moremo predstavljati avtonomne šolske korporacije, ki bi mogla v zadostni meri upoštevati najvažnejši subjekt v vsem tem kompleksu, t. j. našega šolskega otroka. Kjer bi se obšlo učiteljstvo, bi nastala največja nevarnost, da se prenese poudarek šolske reforme — po željah gospodarskih slojev — na kvantiteto učnega načrta, namesto na njega kvaliteto. Zasužnjevanje otrok po učni snovi bi bila skoraj neizogibna posledica tako sestavljene avtonomne šolske oblasti in namesto razgibanega ter duševno prožnega učenca bi proizvajale take materialistične kleščice otopele ljudi, ki bi koncem koncev tudi svojemu sloju ne mogli dati tistih dobrin, ki bi si jih taka šolska reforma postavila za svoj cilj.

To nevarnost je imel pred očmi tudi zbor predsednikov naših okrajnih društev, ko je proti zahtevi »Kmetijske zbornice« po razširitvi in poglobitvi kmetijskega pouka na ljudskih šolah postavil tezo, da mora ostati ljudska šola splošna vzgojevalnica in izobraževalnica, kjer ne smejo uveljavljati posamezni gospodarski sloji svojih posebnih zahtev.

Odklanjati je treba te zahteve z ozirom na sedanjo gospodarsko in socialno strukturo Slovenije, odklanjati jih je pa treba zlasti še iz obzira na duševno strukturo ljudskošolskega učenca, ki na tej duševni razvojni stopnji še ni zrel za kateri koli sistematičen strokovni pouk, tudi če bi tak pouk v današnjem gospodarskem ustroju Slovenije ne pomenjal že eo ipso nedemokratično in zato škodljivo potez v ustroju naše bodoče ljudske šole.

Draginja narašča Zvišanje plač je nujno potrebno

Z upravičeno zaskrbljenostjo zremo vsi državni uslužbenci v nesigurno bodočnost. Draginja, ki je v mesecu septembru nastopila, sicer previdno, toda povsem sigurno svoj novi pohod, nam povzroča nemale skrbi. Cene vsem najvažnejšim življenjskim potrebščinam stalno naraščajo, vsi kmetijski proizvodi se dražijo, in visoko so se že dvignile cene blagu za obleke in obuvalo. Prav zadnje dni čitamo v dnevnem časopisju poročila o naglem dvigjanju cen pšenice in moki. Vse to nas neprestano sili, da premišljujemo, čemu je bila izdana uredba o pobijanju draginje, ki je stopila v veljavo že meseca septembra, ko se cene kljub temu dvigajo...

Edini konsument, ki je navezan na stalne, toda skopo odmerjene dohodke, je javni uslužbenec. Državni uslužbenci, predvsem učitelji, smo še prav posebno prikrajšani zaradi nerednih napredovanj. Kako naj torej ta konsument, ki so bili njegovi prejemi že tedaj pod eksistenčnim minimumom, izdaje svoje življenje, da mu bodo zaradi draginje naraščajoči izdatki kriti z njegovimi premajhnimi prejemki. Naravnost življenjski umetnik bi bil, kdor bi to zmožel. Drugi stanovi, trgovci,

obrtniki i. dr., si pač pomagajo s tem, da ono, kar draže kupijo, tudi draže prodajo! Toda mi?

Negotovost naše bodočnosti nam narekuje, da ponovno naglasimo že neštokrat iznešeno zahtevo po ureditvi našega gmotnega položaja. Poleg plače imamo tudi tako zvanjo osebno draginjsko doklado. Kak paradoks! Draginjska doklada, ki že več let poleg plače ni kos draginji vseh najvažnejših in najnujnejših življenjskih dobrin, se sedaj ne samo ne premakne navzgor, marveč tudi ne kaže nikakega znaka dinamike. In vendar morajo odločujoči činitelji sami opaziti, da je pri takem stanju nemogoče vzdržati draginjske doklade na dosedanja višini.

Ako uredba o pobijanju draginje ni mogla preprečiti naglih skokov cen vsem življenjskim potrebščinam, ako je forsirani izvoz živil povzročil visoke cene tudi onim produktom, ki so se pridelali v naravnost rekordni množini, ako zaradi manjšega uvoza silno naraščajo cene raznim vrstam uvoženega blaga, tedaj je dolžnost odločujočih, da mislijo tudi na zvišanje plač državnim uslužbencem.

Kako izgleda naša 8 letna šolska obveznost

Pogosto se ponašamo Slovenci s svojim šolstvom, ki da dosega v državi zavidno višino. Vendar ne bo škodovalo, ako našo šolo premostimo v luči stvarnosti ter sodbo podkrepimo ali izpremenimo.

Vsekakor nadkriljuje slovenska šola šolstvo v drugih banovinah, tako po letih šolanja, kakor tudi po šolskemu obisku in številu učencev. Kljub z zakonom uvedeni 8 letni šolski obveznosti, se v drugih banovinah praktično izvaja, razen redkih izjem, le 4 letna obveznost. V muslimanskih predelih se še dozdaj ni posrečilo v celoti pridobiti za vstop v šolo tudi ženske mladine, ki poleg visokega števila slaboobiskujočih učencev višajo število analfabetov.

Vse to imamo v vidu, ko govorimo o višini šolstva v naši državi. In se pri tem nekoliko samoljubno nasmehujemo, zaverovani v naše šolstvo in kulturo. Ako pa opazimo kakšne napake na našem prosvetnem polju, zamižimo in si mislimo, da je pri nas še vedno dosti boljše kakor v drugih banovinah.

Tako varanje samega sebe je pa škodljivo. Treba je šolstvo smotrno razvijati v vedno popolnejše orodje splošne ljudske izobrazbe.

Zakonodajalec je z Zakonom o narodnih šolah v l. 1929. razdelil šolo v nižjo in višjo ljudsko šolo. Prva, to je nižja šola je splošno obvezna, brez olajšav in tvori nekakšno občvo višino ljudske izobrazbe; druga, to je višja ljudska šola, pa kakor izgleda iz olajšav danih za delo, tvori že nekako višjo ljudsko izobrazbo, ki ni tako hudo potrebna in zato šolanje ne tako nujno. Vsaj tako si je razlagati v višji ljudski šoli dovoljene olajšave in predčasne odpuste iz šole.

Tako je mogoče po Zakonu o nar. šolah že v 5. šolskem letu pridobiti olajšave pouka, ki trajajo polnih 5 delavnih mesecev, to je polovico šolskega leta. V 6. šol. letu je otrok deležen istih olajšav, v 7. šol. letu pa že more doseči izšolanje — in to, ako naj se posploši, prikazuje našo »8 letno« šolsko obveznost!

Ne trdim, da se vsi učenci poslužujejo teh ugodnosti, trdim pa, da se jih poslužuje tako visoko število, da je to na škodo višine splošne narodne izobrazbe, zlasti v bodočnosti.

Olajšave in predčasne odpuste opravičujejo družinske, gmotne in socialne razmere. Te pa so v prošnjah v večini primerov pretirano navedene, tako, da prošnje navadno dosežejo svoj namen.

Učitelj stoji pred težko izbiro, ali da prošnjo priporoči, ali da jo zavrne. Zlasti v nekaterih krajih in pri nekaterih veljakih je nevarno prošnjo zavrniti, ker je učitelj takoj proglašen za ljudskega nasprotnika, ki ne doume kmetске potrebe in prosvete.

Prosvetna banska oblast skuša to povodenj prošenj za olajšave in izšolanja zajeziti s ponovnimi okrožnicami, težjimi pogoji in skrajšanimi termini. To so pa samo začasni ukrepi, ki ne morejo ustvariti trajnih, pravilnejših pogojev za zdravo in višjo ljudsko izobrazbo.

Kolikokrat kmet toži in jadikuje okoli učitelja, da mu prošnjo priporoči, po ugodni rešitvi pa hladnokrvno izjavi, da otroka sicer ni potreboval doma, pa ker ima sosedov fant olajšave, tudi njegova hči ni več hotela hoditi v šolo.

Tako je upravičena trditev, da je v nekaterih oddelkih do 50% otrok deležnih olajšav

Tako je, ne povsod, pa v mnogih krajih, da se je bati videza splošnosti, z našim toliko hvaljenim šolstvom.

Zopet vidimo, da meščanska šola sprejema vedno več ukaželjne kmetске mladine, ki bo tvorila novo kulturnejšo plast podeželja in ki bo v kritičnem nasprotju s premajhno osnovno šolsko izobrazbo.

Vse te nezdrave razmere na polju naše 8 letne šolske obveznosti pa so nastale po uvedbi Zakona o ljudskih šolah, ki predvideva vpis v l. razr. šele s 7. letom starosti. Naš kmet je bil navajen, da je otrok po dovršenem 14. letu starosti ostal doma, zdaj pa ob rednem šolanju dovrši ljudsko šolo šele s 15. letom. In za to zadnje leto so največje bitke, ker se dekleta že sramujejo svojih oblik, fantje pa velikosti.

Ker Zakon o ljudskih šolah pozna samo izpričevalo o dovršeni nižji in dovršeni višji ljudski šoli, je vsa množica učencev, ki so dosegli predčasno izšolanje, čeprav po lastni krivdi, obsojena in opredeljena z izobrazbo prvih štirih šolskih let, čeprav ima uspešno dokončanih 7 šolskih let. Vse to bi moglo izostati, ako bi se učenci vpisali v l. razred osnovne šole s 6. letom.

Treba je izvajati čisto jasne in določene zaključke:

Ali naj dosedanja določila ostanejo še za naprej v veljavi in z njimi kaj sporov med starši in učitelji ter nereden obisk in nepopolna 8 letna šolska obveznost?

Ali naj določbe za nižjo ljudsko šolo v enaki strogosti, glede olajšav, veljajo tudi za višjo ljudsko šolo?

Ali naj višja ljudska šola še za naprej ostane polovičarska v svoji splošno izobraževalni vrednosti?

Izbrati moramo med šolo in večjo ali manjšo potrebo otroka za delo, s tem pa tudi med resnično 8 letno šolsko obveznostjo in med potjo k stopnji šolstva v drugih banovinah. Db.

Stvarnost narekuje nove naloge

Replika, ki jo je priobčil tov. Martin Mencej v 13. števu »Učiteljskega tovariša« na naše pojasnilo in odgovor na njegov članek, v 11. števu »Učiteljskega tovariša« nas obvezuje k še sledečim pojasnilom:

Avtor članka je izrazil željo po razmišljanju in iskanju objektivnih vzrokov pojavom v organizaciji in s tem v zvezi po razmišljanju o korekturi postopka slovenske delegacije na letošnji glavni skupščini. Pri tem ima v mislih dva dogodka: odhod hrvatske delegacije in postavitev tretje liste. Oba ta dva pojavi moramo pri ocenjevanju popolnoma ločiti, četudi navaja avtor zanj isti vzrok in smatra, da so to miselne diference, ki so se pokazale kot posledice sodobnega družbenega presnavljanja. Dočim velja ta trditev do neke mere za skupino, ki je postavila svojo listo, prav gotovo v družbenem presnavljanju ne moremo iskati miselnih diferenc, ki naj bi bile vzrok za odhod hrvatskih delegatov.

Da med postavitvijo tako zvane tretje liste in med odhodom hrvatskih delegatov s skupščine ni prav nobene vzročne zveze, smo med vrsticami navedli že zadnjič, ko smo pojasnili vzroke, zakaj ni bila upoštevana zahteva posebne skupine učiteljev, ki je imela doslej svojega zastopnika v izvršnem odboru. Navedli smo, da je v kandidacijskem odboru za listo izvršnega odbora do konca sodeloval tudi predsednik sekcije za savsko banovino tov. Marinič, ki je bil popolnoma soglasen s tem da se zahteva te skupine ne upošteva in da se na listo izvršnega odbora postavi za kandidata dosedanja zastopnik te skupine tov. Danilo Milanović. Ta soglasnost naj služi za dokaz, da obeh pojavov na skupščini ni nikakor mogoče med seboj vzročno povezati. Ta skupina bi prinesla svojo listo na skupščino zato tudi v primeru, če bi kandidacijski odbor ustregel zahtevi hrvatske delegacije. Vprašanje pa je, če bi se mogli tretji listi na skupščini sploh izogniti, ker bi se moglo zgoditi, kakor smo navedli že v svojem »Pojasnilu in odgovoru« na prvi članek tov. Martina Menceja, da bi prinesla skupina Danila Milanovića svojo listo, če bi izpadel z liste izvršnega odbora.

Skupina učiteljev, katere en del se je pokazal za novega zastopnika, drugi del pa je vztrajal, da ostane njen dosedanja zastopnik v izvršnem odboru, ki se je torej razdelila, je nastopala na glavni skupščini v Novem Sadu l. 1936. še popolnoma enotno. Tudi pred to skupščino je hotela ta skupina kot posebna skupina svojega zastopnika na listo izvršnega odbora z zagotovilom, da v tem primeru resignira na svojo lastno listo. Tudi tedaj pa je bila njena zahteva odbita, zaradi česar je vložila svojo posebno listo in na njej tudi dobila svojega zastopnika — Danila Milanovića — v izvršni odbor. Apriorno stališče kandidacijskega odbora, za katerega trdi danes tov. Mencej, da je v opreki z osnovnimi načeli demokracije, ki je tedaj odločalo in

ki je poleg razlogov, navedenih v našem »Pojasnilu in odgovoru« soodločalo tudi letos, je bilo vsebovano v odklonilnem stališču do vsake separatne grupe. Učiteljstvo družni v organizaciji enotna stanovska ideologija brez ozira na svetovno-nazorsko in politično opredelitev. S tega vidika se sestavljajo tudi skupne kandidatske liste, na katere se postavljajo kandidati ne glede na nazor in politično opredelitev. Vsak poedini kandidat se ocenja zgolj po svojih osebnih lastnostih in po svojem delu v organizaciji, za organizacijo in za učiteljski stan. Če se grupirajo učitelji, ki sicer priznavajo »stanovska linija organizacije« in soglašajo z njo, soglašajo tudi z delom organizacijske uprave in ga odobravaljo, potem je jasno, da so vzroki za to grupacijo izven ideologije, na kateri sloni organizacija. Takih vzrokov za delo ne smejo uvaževati. Sicer bi prišlo do tega, da bi morali kandidacijski odbori ustrezati zahtevi poedinih grup, ki bi zahtevale vsaka po svoji nazorski opredelitvi svojega kandidata. Te opredelitve bi postale tako pred stanovsko ideologijo organizacije in pred osebnimi lastnostmi in delom ter za služami poedinca za organizacijo in stan odločilne za postavitev v organizacijske odbore. Mi nikakor ne moremo soglašati s tem, da bi bilo to dobro, še manj potrebno in to celo samo zaradi neke navidezne enotnosti. Poleg gledanj, ki so grupo ustvarile, prihajajo tu v poštev še, kakor pravi tov. Mencej, oddvojeni pogledi te skupine glede taktike dela. Nam ti pogledi niso znani. Delegati te skupine svojega stališča v tem oziru niso nikdar opredelili. Na skupščinah to ni prišlo do izraza, nihče od njih ni nikdar navedel, kakšna naj bo taktika izvršnega odbora. Sicer pa je taktika vedno stvar dogovora. V tem pogledu je v vsakem odboru, pa tudi v centralnem izvršnem odboru, vedno več gledanj in se mora manjšina podrediti večini. Pa če bi bila njihova zahteva sprejeta kljub vsemu ter bi prišel njihov zastopnik — kot kandidat na listo izvršnega odbora v vrhovno centralno upravo, tu pa bi bil dolžan podrediti se večini, kaj bi potem oddvojeno stališče glede

Useblina:

Demokratizacija ljudskega šolstva.
Draginja narašča.
Kako izgleda naša 8 letna šolska obveznost.
Stvarnost narekuje nove naloge.
UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ.
Učitelj pripravnik in organizacija.
† Tovarišu Česniku Dragotinu v spomin.
LISTEK: Naša pravljica.
Splošne vesti. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pravnik. — Kaj vse pišejo. — Naša gospodarska organizacija. — Šolski radio. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.